

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ผศ. ดร.ดุษฎี มีป้อม ศษ.บ., ศศ.ม., ปร.ด.

ผศ.พิมณัฏฐ์ ถมั่งรักษ์สัตว์ ศษ.บ. (เกียรตินิยม), กศ.ม.

ผู้ตรวจ

เวณิกา บุญนาค ศษ.บ.

ประเมษฐ์ บุญยะชัย ศษ.บ., ศศ.ม.

ผศ. ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ กศ.บ., ศศ.ม., ศศ.ด.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

ทวีศักดิ์ จริงกิจ ศป.บ., ศศ.ม.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สาราณราษฎร์

๒๑๖-๒๒๐ ถนนบำรุงเมือง แขวงสาราณราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐๒ ๒๒๒ ๙๙๙๙ • ๐๒ ๒๒๒ ๕๓๗๑-๒ FAX ๐๒ ๒๒๔ ๖๕๕๖ • ๐๒ ๒๒๔ ๖๕๕๗

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่

ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

ผศ. ดร.ดุษฎี มีป้อม

ผศ. พิณภัทร์ ธรรมรักษ์สัตว์

ผู้ตรวจ

เวณิกา บุญนาค

ประเมษฐ์ บุญยะชัย

ผศ. ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์

ทวีศักดิ์ จริงกิจ

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๖๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-974-18-7919-9

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเริงชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำประโยชน์ให้สังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** เล่มนี้ยึดแนวการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของดนตรี-นาฏศิลป์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมอยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการความคิดรวบยอดที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้ตามศักยภาพสมอง (Brain-based Learning) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ให้ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) เน้นทักษะที่สร้างเสริมความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดตามหลักสูตร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** เล่มนี้จะสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ด้านดนตรี-นาฏศิลป์ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้ ได้ออกแบบให้มื่อองค์ประกอบดังนี้

๑. **ตัวชี้วัดชั้นปี** เป็นเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ โดยแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง (ตามหนังสือที่ ศธ ๐๔๐๑๐/ว ๑๕๔๓ ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖) ซึ่งตัวชี้วัดระหว่างทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีดำ ส่วนตัวชี้วัดปลายทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้า
๒. **สาระการเรียนรู้แกนกลาง** เป็นองค์ความรู้และทักษะรวมทั้งเจตคติและค่านิยมที่จำเป็น ซึ่งนักเรียนทุกคนควรเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
๓. **สาระการเรียนรู้** เป็นการรวบรวมเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้มาจัดระเบียบแสดงความเชื่อมโยงของเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ
๔. **ประโยชน์จากการเรียนรู้** นำเสนอไว้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้และทักษะจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน
๕. **คำถามนำ-กิจกรรมนำ** (ลองคิด ลองตอบ) เป็นคำถามหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ต้องการที่จะค้นหาคำตอบ
๖. **เนื้อหาและภาพประกอบ** เนื้อหาตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้แกนกลาง ภาพประกอบที่นำมาใช้ประกอบเนื้อหาได้ระบุที่มาไว้ใต้ภาพหรือข้างภาพ ส่วนภาพที่ไม่ได้ระบุที่มาเป็นภาพจากคลังภาพของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
๗. **ความรู้เสริม/เกร็ดความรู้** (ดนตรีน่ารู้ นาฏศิลป์น่ารู้) เป็นความรู้เพื่อเพิ่มพูนให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้น
๘. **กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้** หรือกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้เมื่อจบเนื้อหาแต่ละช่วง แต่ละตอน เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัย สะดวกในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
๙. **รายการอ้างอิง** เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่นำมาใช้ประกอบเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน
๑๐. **บทสรุป** ได้สรุปเนื้อหาไว้เพื่อเป็นการทบทวนความรู้หรือการเรียนรู้กว้าง ๆ อย่างรวดเร็ว
๑๑. **กิจกรรมเสนอแนะ** หรือกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกิจกรรมเสนอแนะให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหาของนักเรียน
๑๒. **โครงการ** เป็นการให้นักเรียนปฏิบัติโครงการ โดยเสนอแนะหัวข้อโครงการไว้ให้นักเรียนปฏิบัติ
๑๓. **การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** เป็นกิจกรรมที่เสนอแนะให้นักเรียนได้นำความรู้ ทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
๑๔. **คำถามทบทวน** เป็นคำถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน
๑๕. **บรรณานุกรม** เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร เว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเขียน
๑๖. **อภิธานศัพท์** เป็นคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหา ซึ่งพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีแดงและนำมาจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรพร้อมคำอธิบาย

สารบัญ

ดนตรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ดนตรีกับการสร้างสรรค์ ๑

๑. องค์ประกอบของดนตรี
จากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ ๒
๒. ปัจจัยในการสร้างสรรค์บทเพลง ๑๐
๓. การบรรยายอารมณ์และความรู้สึก
ในบทเพลง ๑๐
๔. อาชีพและบทบาทของดนตรี ๑๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

ทักษะดนตรี ๑๖

๑. เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี ๑๗
๒. เทคนิคการร้องและบรรเลงดนตรี ๒๒
๓. การประเมินความสามารถทางดนตรี ๒๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

ดนตรีกับมรดกทางวัฒนธรรม ๓๒

๑. ดนตรีในวัฒนธรรมต่างประเทศ ๓๓
๒. เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลง
ทางดนตรีในประเทศไทย ๔๒

นาฏศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

ความรู้พื้นฐานและการสร้างสรรค์นาฏศิลป์และการละคร.....๔๖

๑. องค์ประกอบของการแสดง
นาฏศิลป์และการละคร ๔๗
๒. หลักการและวิธีการสร้างสรรค์การแสดง..... ๕๐
๓. การบูรณาการนาฏศิลป์และการละคร
กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ.....๕๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

การแสดงและการวิเคราะห์วิจารณ์นาฏศิลป์ไทย.....๕๕

๑. ประเภทของนาฏศิลป์ไทย..... ๕๖
๒. การแสดงมหรสพหนังใหญ่..... ๖๑
๓. การแสดงรำวงมาตรฐาน..... ๖๗
๔. การวิเคราะห์วิจารณ์การแสดงรำวงมาตรฐาน..... ๖๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

นาฏศิลป์และละครกับวัฒนธรรม..... ๗๓

๑. นาฏศิลป์พื้นเมืองกับอิทธิพลทางวัฒนธรรม..... ๗๔
๒. อิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีผลต่อการละคร.....๗๗
๓. การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง
ฟ้อนลาวดวงเดือน.....๗๙

บรรณานุกรม..... ๘๘

อภิธานศัพท์ ๘๙

ดนตรีกับการสร้างสรรค์

ตัวชี้วัดชั้นปี

๑. เปรียบเทียบการใช้องค์ประกอบดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน (ศ ๒.๑ ม. ๒/๑)
๒. ระบุปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรี (ศ ๒.๑ ม. ๒/๓)
๓. บรรยายอารมณ์ของเพลงและความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงที่ฟัง (ศ ๒.๑ ม. ๒/๕)
๔. ระบุงานอาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและบทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิง (ศ ๒.๑ ม. ๒/๓)

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

๑. องค์ประกอบของดนตรีจากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ
๒. ปัจจัยในการสร้างสรรค์บทเพลง
 - จินตนาการในการสร้างสรรค์บทเพลง
 - การถ่ายทอดเรื่องราวความคิดในบทเพลง
๓. การบรรยายอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง
๔. อาชีพและบทบาทของดนตรี

สาระการเรียนรู้

๑. องค์ประกอบของดนตรีจากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ

- ๑.๑ องค์ประกอบของดนตรีไทย
- ๑.๒ องค์ประกอบของดนตรีสากล
- ๑.๓ องค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้าน

๒. ปัจจัยในการสร้างสรรค์บทเพลง

- ๒.๑ จินตนาการในการสร้างสรรค์บทเพลง
- ๒.๒ การถ่ายทอดเรื่องราวความคิดในบทเพลง

๓. การบรรยายอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง

- การแสดงอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง (Expression)

๔. อาชีพและบทบาทของดนตรี

- ๔.๑ อาชีพทางด้านดนตรี
- ๔.๒ บทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิง

ประโยชน์จากการเรียนรู้

สามารถเปรียบเทียบการใช้องค์ประกอบของดนตรีจากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ ระบุปัจจัยในการสร้างสรรค์บทเพลง บรรยายอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง รวมทั้งระบุงานอาชีพที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและบทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิงได้

ลองคิด ลองตอบ

อาชีพที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมีอะไรบ้าง และนักเรียนชื่นชอบอาชีพใดมากที่สุด เพราะอะไร

การสร้างสรรค์ดนตรีนอกจากจะต้องเปรียบเทียบองค์ประกอบของดนตรีจากวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งดนตรีไทย ดนตรีสากล และดนตรีพื้นบ้าน เพื่อให้รู้จักองค์ประกอบของดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมแล้ว ยังจะต้องรู้จักปัจจัยในการสร้างสรรค์บทเพลง ได้แก่ การใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์บทเพลงรวมถึงการถ่ายทอดเรื่องราวความคิดในบทเพลง เพื่อที่จะสามารถบรรยายอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลงที่ฟังได้ รวมทั้งจะต้องรู้ว่าในปัจจุบันอาชีพทางดนตรีและบทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิงมีความสำคัญอย่างไร

องค์ประกอบของดนตรีไทยมีองค์ประกอบสำคัญอะไรบ้าง

๑. องค์ประกอบของดนตรีจากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ

๑.๑ องค์ประกอบของดนตรีไทย

ดนตรีไทยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) เสียง เสียงในทางดนตรีไทย หมายถึง เสียงที่เกิดจากการตี การเป่า การดีด การสี และการขับร้อง หรือวิธีการอื่น ๆ

การตีกลองแขก

การเป่าขลุ่ยเพียงออ

การดีดจะเข้

การสีซอสามสาย

ลักษณะความแตกต่างของเสียงจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของเสียง ๔ ประการ ได้แก่

(๑) **ระดับเสียง** หมายถึง ระดับความสูง-ต่ำของเสียง สังเกตได้จากเสียงของเครื่องดนตรีที่มีเสียงสูงแหลม หรือเสียงของเครื่องดนตรีที่มีเสียงทุ้มต่ำ

ขลุ่ย มีระดับเสียงสูง

ตะโพน มีระดับเสียงที่หลากหลาย

ระนาดทุ้ม มีระดับเสียงทุ้มต่ำ

(๒) ความสั้น-ยาวของเสียง หมายถึง ระยะเวลาของเสียงแต่ละเสียงที่มีการบรรเลงในแต่ละครั้ง สามารถสังเกตได้จากลีลาการกรอระนาดเอก การลือซอที่มีลักษณะการลากคันท้ายยาว ๆ หรือการร้องเอื้อนเสียง

การลากคันท้ายยาว ๆ ในการลือซอด้วง

การกรอระนาดเอกให้เสียงรัวติดต่อกัน

(๓) ความเข้มของเสียง หมายถึง น้ำหนักหรือความดัง-เบาของเสียงดนตรีที่บรรเลงออกมา

(๔) คุณภาพของเสียง หมายถึง ลีลาของเสียงที่เกิดจากแหล่งกำเนิดเสียงที่ต่างกันไป เช่น วิธีการบรรเลง วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี ขนาดและรูปร่างของเครื่องดนตรีที่ต่างกัน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้สามารถทำให้เกิดคุณภาพของเสียงได้

๒) จังหวะ หมายถึง การแบ่งส่วนของทำนองเพลงที่ดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอออกเป็นส่วนเท่า ๆ กัน จังหวะในดนตรีไทยสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

(๑) จังหวะภายใน เป็นจังหวะที่เกื้อหนุนและแฝงอยู่ในลีลาทำนอง ได้แก่ ความช้า-เร็ว และลีลาจังหวะ

(๒) จังหวะภายนอก เป็นจังหวะที่เสริมเพิ่มเติมจากภายนอก ทำให้ลีลาทำนอง มีลีลามากขึ้น ได้แก่ จังหวะหน้าทับและจังหวะฉิ่ง

การตีโทนร่ำมะนา (จังหวะหน้าทับ)

การตีกลองแขก (จังหวะหน้าทับ)

การตีฉิ่ง (จังหวะฉิ่ง)

๓) ทำนองเพลง หมายถึง เสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ เรียงสลับกันไป ทำนองเพลงไทยเกิดจากการนำเอาเสียงต่าง ๆ ที่เกิดจากการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยมาเรียบเรียงเข้าด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ ๒ ส่วน ได้แก่

(๑) ทำนองหลักหรือทำนองฆ้อง (Basic Melody) หมายถึง ทำนองที่เป็นเนื้อแท้

จริง ๆ ของเพลงไทย ที่เรียกว่า ทำนองฆ้อง เพราะยี่ดลีลาของ ทำนองฆ้องวงใหญ่เป็นหลัก

ทำนองที่เป็นเนื้อแท้จริง ๆ ของเพลงไทยจะยี่ดลีลาของทำนอง ฆ้องวงใหญ่เป็นหลัก

(๒) ทำนองตบแต่งหรือแปรทำนอง หมายถึง ทำนองที่เกิดจากการประดิษฐ์ทำนอง ตามลักษณะเฉพาะของเครื่องดนตรีชนิดนั้น ๆ หรือแม้แต่การขับร้อง เพื่อให้เกิดความไพเราะมากขึ้น

๔) เสียงประสาน หมายถึง ระดับเสียงตั้งแต่ ๒ เสียงขึ้นไปที่ร้องหรือเล่นในขณะ เดียวกัน ลักษณะของการประสานเสียงมีหลายลักษณะ ในดนตรีไทยมีลักษณะการประสานเสียง ในแนวนอนเรียกว่า “Heterophony” ซึ่งเกิดจากการแปรทางจากทำนองหลัก

ลักษณะวิธีการประสานเสียงของดนตรีไทยมีดังนี้

(๑) การประสานเสียงระหว่างเครื่องดนตรีต่างชนิดกัน การบรรเลงดนตรี ด้วยเครื่องดนตรีต่างชนิดกัน เสียงที่ออกมาจะไม่เหมือนกัน เช่น การบรรเลงเครื่องดนตรีในวงดนตรีไทยแต่ละชนิด

การประสานเสียงระหว่างเครื่องดนตรีต่างชนิดกัน

(๒) การประสานเสียงในเครื่องดนตรีชนิดเดียว เครื่องดนตรีบางชนิดสามารถบรรเลง ๒ เสียงพร้อมกันได้ เช่น การใช้มือทั้ง ๒ ตีลงไป ๒ เสียง พร้อมกันบนระนาดหรือฆ้องวง จะเกิดเป็นเสียงประสานคู่ต่าง ๆ

การประสานเสียงในเครื่องดนตรีชนิดเดียว

(๓) การประสานเสียงโดยการประดิษฐ์ทาง ในการบรรเลงดนตรีไทย ซึ่งอาจบรรเลงโดยระนาดเอก ระนาดทุ้ม จะเข้ ซลุ่ม ต่างมีอิสระในการประดิษฐ์การบรรเลงของตนเอง แต่ต้องอยู่ในกรอบของทำนองหลัก (ทำนองฆ้อง) ร่วมกัน เมื่อบรรเลงพร้อม ๆ กันเสียงก็จะประสานสอดแทรกกันด้วยความกลมกลืน ทำให้ฟังไพเราะ ถือเป็นตัวอย่างการประสานเสียงแบบไทย และเป็นเอกลักษณ์ของการบรรเลงดนตรีไทยมาแต่เดิม

๕) **พื้นผิวของดนตรี** หมายถึง เสียงที่เกิดจากแนวทำนองหลายแนวมาผสมกัน ซึ่งมีทั้งทำนองในแนวตั้งและแนวนอน พื้นผิวของดนตรีแบ่งออกเป็น ๓ แบบใหญ่ ๆ ได้แก่

(๑) **พื้นผิวแบบทำนองเดียว (Monophony)** เป็นลักษณะของดนตรีที่มีทำนองเดียว ไม่มีเสียงประสาน เช่น การขับร้องเพลงไทย การเดี่ยวปี่ การเดี่ยวซอ

(๒) **พื้นผิวแบบทำนองสอดประสาน (Polyphony)** เป็นลักษณะของดนตรีที่มีทำนองหลายแนวทำนองประสานเข้าด้วยกัน นำมาร้องหรือบรรเลงพร้อมกัน เพื่อให้เกิดเสียงประสานของแนวทำนองเพิ่มความไพเราะให้กับบทเพลงยิ่งขึ้น

(๓) **พื้นผิวแบบแปรทำนอง (Heterophony)** เป็นลักษณะของดนตรีที่มีการผสมผสานหลากหลายแนวทำนอง เช่น การบรรเลงดนตรีไทยโดยระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซลุ่ม แต่ละเครื่องดนตรีสามารถตกแต่งทำนองหรือประดิษฐ์ทางต่าง ๆ โดยยึดทำนองหลักเข้าด้วยกัน

๖) **สีลมเสียง** หมายถึง คุณลักษณะของเสียงที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

(๑) **วิธีการบรรเลง** หมายถึง วิธีการทำให้เครื่องดนตรีแต่ละชนิดเกิดเสียงขึ้น เช่น การตี การเป่า การดีด การสี หรือวิธีการอื่น ๆ

(๒) **วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี** หมายถึง สิ่งที่ทำมาทำเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ได้แก่ วัสดุที่มาจากธรรมชาติ หรือวัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้น

(๓) **ขนาดและรูปร่าง** หมายถึง ความสั้น-ยาว เล็ก-ใหญ่ บาง-หนา เบา-หนัก ตึง-หย่อน แข็ง-นิ่ม ซึ่งขนาดและรูปร่างลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้สามารถส่งผลต่อการเกิดลักษณะของเสียงที่แตกต่างกันได้

๗) **รูปแบบของเพลงหรือคีตลักษณ์** หมายถึง ลักษณะรูปแบบหรือลักษณะโครงสร้างของเพลงไทย ได้แก่

(๑) **รูปแบบของเพลง** เช่น ท่อนเพลง อัตราจังหวะ รูปแบบของเพลงแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือ เพลงประเภทสามชั้น เพลงประเภทสองชั้น และเพลงประเภทชั้นเดียว

(๒) ลีลาของเพลง หมายถึง การสร้างสรรค์เพลงออกมาให้มีรูปแบบของลีลาเพลง ที่ต่างกันออกไป เช่น เพลงลูกล้อลูกขัด เพลงทางพื้น เพลงทางกรอ การเดี่ยวเพลง

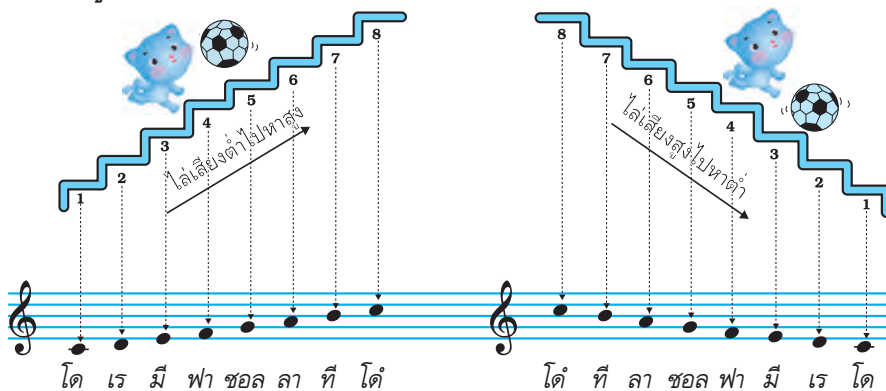
การกรอระนาดเอกทำให้เกิดลีลาของเพลง

๑.๒ องค์ประกอบของดนตรีสากล

ดนตรีสากลมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) เสียง (Tone) เสียงในดนตรีสากล หมายถึง การสั่นสะเทือนของวัตถุผ่านอากาศ เป็นคลื่นเสียงในอัตราที่คงที่เสมอ โดยมีแหล่งกำเนิดเสียง คือ เครื่องดนตรี มนุษย์ได้จัดระบบเสียงต่าง ๆ เป็นเสียงดนตรี ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ ประการ ได้แก่

(๑) ระดับเสียง (Pitch) หมายถึง เสียงดนตรีที่มีความสูง-ต่ำ ซึ่งขึ้นอยู่กับความถี่ของการสั่นสะเทือนของเครื่องดนตรีที่เป็นแหล่งกำเนิดเสียง เราสามารถกำหนดชื่อโน้ตสากลแทนระดับเสียงต่าง ๆ เช่น โด เร มี ฟา ซอล ลา เพื่อให้อ่านและบรรเลงดนตรีได้ ความถี่ของเสียงมีความสัมพันธ์กับระดับเสียงด้วย เช่น ความถี่ของเสียงสูงขึ้น ๑ เท่าตัว ระดับเสียงจะสูงขึ้น ๑ ช่วงคู่แปด (Octave)

(๒) ความสั้น-ยาวของเสียง (Duration) หมายถึง ความสั้น-ยาวของเสียงที่บรรเลงจากเครื่องดนตรีหรือขับร้องออกมาในระยะเวลาต่าง ๆ สามารถกำหนดได้ด้วยสัญลักษณ์ทางดนตรี เช่น โน้ตตัวดำ โน้ตตัวขาว นอกจากนั้นยังมีตัวหยุดซึ่งแทนความเงียบของเสียงเพื่อให้เกิดจังหวะและรูปแบบในการบรรเลงที่หลากหลาย

(๓) ความเข้มของเสียง (Intensity) หมายถึง ระดับความดัง-เบาของเสียง นักร้องและเสียงเครื่องดนตรี ซึ่งมีการกำหนดศัพท์ต่าง ๆ แสดงความดัง-เบา เช่น p = Piano หมายถึง เบา, f = Forte หมายถึง ดัง

(๔) คุณภาพของเสียง (Tone Quality) หมายถึง ลักษณะของเสียงเครื่องดนตรีหรือเสียงร้องที่บรรเลงออกมาว่ามีความไพเราะของเสียงมากน้อยเพียงใด การที่จะมีคุณภาพเสียงที่ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความถี่ของการสั่นสะเทือนในการบรรเลงอย่างสม่ำเสมอ

๒) **จังหวะ (Rhythm)** หมายถึง การจัดเรียงของเสียงหรือความเงียบ ซึ่งได้มาจาก ความสั้น-ยาวของเสียง (Duration) ของโน้ตดนตรีแบบต่าง ๆ และความเงียบของเสียง (Rest) ที่แตกต่างกันมาจัดเรียงกันอย่างเป็นระบบ จังหวะดนตรีมีองค์ประกอบดังนี้

(๑) **จังหวะเคาะ (Beat)** หมายถึง จังหวะพื้นฐานที่มีการเคาะสม่ำเสมอเท่ากันตลอด

(๒) **จังหวะเน้นหรือจังหวะหนัก (Accented Beat)** จังหวะทางดนตรีโดยปกติ จะประกอบไปด้วยจังหวะเน้นหรือจังหวะหนัก ส่วนจังหวะที่ไม่มีการเน้นเรียกว่าจังหวะเบา ซึ่งเป็นการกำหนดว่าเพลงนั้นมีการนับจังหวะแบบใด

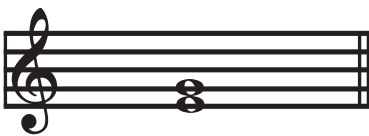
(๓) **จังหวะขัด (Syncopation)** เป็นจังหวะที่มีการเน้นจังหวะเบาหรือให้ความสำคัญ กับจังหวะเบามากกว่าจังหวะหนัก เป็นเทคนิคหนึ่งในการสร้างความไพเราะให้กับบทเพลง

(๔) **รูปแบบของจังหวะ (Rhythm Pattern)** หมายถึง ลักษณะของกลุ่มจังหวะ ที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่งอาจเป็นลักษณะที่มีความสม่ำเสมอหรือไม่สม่ำเสมอก็ได้

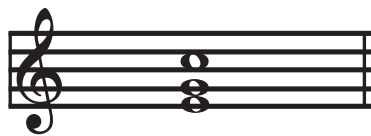
(๕) **จังหวะของทำนอง (Rhythm of the Melody)** ทำนองเพลงอาจประกอบขึ้น ด้วยจังหวะที่มีความยาวเท่ากัน สั้นกว่า หรือยาวกว่าจังหวะตบ จังหวะของทำนองอาจมีรูปแบบของ จังหวะที่สม่ำเสมอหรือไม่สม่ำเสมอก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ประพันธ์เพลงเป็นหลัก

๓) **ทำนองเพลง (Melody)** หมายถึง ท่วงทำนองของการบรรเลงเครื่องดนตรี โน้ตดนตรีต่าง ๆ ที่เรียงจัดระบบความยาว-สั้นของโน้ตตามจังหวะดนตรี ซึ่งรูปแบบของทำนอง ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ประพันธ์เพลง

๔) **เสียงประสาน (Harmony)** หมายถึง ระดับเสียงตั้งแต่ ๒ เสียงขึ้นไปที่ร้องหรือ บรรเลงไปพร้อม ๆ กัน โดยการจัดแนวการบรรเลงให้เก้ระดับเสียงต่าง ๆ พร้อมกับแนวทำนองหลัก เพื่อช่วยปรุงแต่งให้ทำนองเพลงมีความไพเราะน่าฟัง การประสานเสียงแบ่งเป็น ๒ วิธี ได้แก่ การใช้ขั้นคู่เสียง (Interval) และการใช้กลุ่มคอร์ด (Chord)

ลักษณะการประสานเสียงโดยการใช้ขั้นคู่เสียง

ลักษณะการประสานเสียงโดยการใช้กลุ่มคอร์ด

๕) **พื้นผิวของดนตรี (Texture)** หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงประสานซึ่งเป็น ความสัมพันธ์ในแนวตั้ง และทำนองซึ่งมีความสัมพันธ์ในแนวนอน และเกิดพื้นผิวทางดนตรีขึ้น ดังนี้

(๑) **โมโนโฟนี (Monophony)** เป็นลักษณะของดนตรีที่มีทำนองเดียว ไม่มีเสียง ประสาน

(๒) **โพลีโฟนี (Polyphony)** เป็นลักษณะของดนตรีที่มีทำนองหลายแนวทำนอง ประสานเข้าด้วยกัน นำมาร้องหรือบรรเลงพร้อมกัน เพื่อให้เกิดเสียงประสานของแนวทำนอง เพิ่มความไพเราะให้กับบทเพลงยิ่งขึ้น

(๓) **โฮโมโฟนี (Homophony)** เป็นลักษณะของทำนองเพลงที่มีการประสานเสียง หรือคลอทำนองโดยใช้คอร์ด

(๔) **เฮเทอโรโฟนี (Heterophony)** เป็นลักษณะของดนตรีที่มีการผสมผสานหลากหลายแนวทำนอง แต่ละเครื่องดนตรีสามารถแปรทำนองได้อย่างอิสระ โดยยึดทำนองหลักเข้าด้วยกัน

๖) **สีสันทันเสียง (Tone Color)** หมายถึง คุณสมบัติของเสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรีหรือเสียงร้องซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป เมื่อนำมาร้องหรือบรรเลงร่วมกันจะทำให้สีสันทันเสียงในภาพรวมมีความแตกต่างกันออกไป ได้แก่

(๑) เสียงของมนุษย์ ได้แก่ เสียงผู้หญิง เสียงผู้ชาย และเสียงเด็ก

(๒) เสียงของเครื่องดนตรี หมายถึง เสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันออกไป

เสียงของเด็ก จะมีลักษณะเล็กและสดใส

เสียงของไวโอลิน จะมีลักษณะเสียงสูงแหลม

(๓) เสียงโดยรวมจากการผสมวง สามารถทำให้นักร้องมีสีสันทันมากขึ้น และเกิดความรู้สึกที่ให้ความรู้สึกละเอียด

วงซิมโฟนีออร์เคสตรา

มีการผสมวงด้วยเครื่องดนตรีที่หลากหลาย

วงโยธวาทิต

มีการผสมวงด้วยเครื่องเป่าและเครื่องกระทบ

๗) **รูปแบบของเพลงหรือคีตลักษณ์ (Musical Form)** หมายถึง ลักษณะการจัดโครงสร้างของดนตรีหรือเพลงที่มีการแบ่งเป็นกลุ่มเสียง (Phrase) วรรคเพลง ประโยค และท่อนเพลง เช่น เพลง ๒ ท่อน หมายความว่า เพลงนี้จะแบ่งทำนองเพลงออกเป็น ๒ ท่อน แต่ละท่อนจะมีทำนองที่แตกต่างกัน หรือเพลง ๓ ท่อน หมายความว่า เพลงนี้จะแบ่งทำนองเพลงออกเป็น ๓ ท่อน ท่อนที่ ๑ กับท่อนที่ ๒ จะมีทำนองเหมือนกันหรือทำนองเดียวกัน ส่วนท่อนที่ ๓ จะมีทำนองที่แตกต่างกันออกไป

รูปแบบของเพลงหรือคีตลักษณ์มีหลายรูปแบบ เช่น

(๑) **ไบนารี (Binary Form)** เป็นลักษณะของการประพันธ์เพลงที่มี ๒ ท่อน รูปแบบเป็นการถามและตอบ ซ้ำไปมาหลายเที่ยวก็ได้ เช่น A:B, AABB, ABAB

(๒) เทอร์นารี (Ternary Form) เป็นลักษณะของการประพันธ์เพลงที่มี ๓ ท่อน หรือทำนองหลัก ๓ ลักษณะ โดยมีส่วนกลางที่แตกต่างไปจากส่วนต้นและส่วนท้าย เช่น ABA, AABA

๑.๓ องค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้าน

ดนตรีพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะหลัก ๆ ร่วมกัน คือ

๑) มีรูปแบบของเพลงที่ไม่ซับซ้อน มักมีทำนองหลักอยู่ ๒-๓ ทำนอง ซึ่งเกิดขึ้นจากการเลียนแบบสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน แล้วจดจำ ถ่ายทอดมาจากปากต่อปาก และขยายความกันไปเรื่อย ๆ จึงทำให้เกิดการแพร่กระจายและเปลี่ยนแปลงไปจากของเดิมอยู่ตลอดเวลา

๒) แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยแต่ละท้องถิ่นจะมีท่วงทำนอง ลีลาจังหวะหรือเครื่องดนตรีเป็นแบบฉบับของท้องถิ่นตนเอง เมื่อนำไปร้องหรือบรรเลงที่ใด ก็จะบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น ๆ ให้ผู้ฟังสามารถรับรู้ได้ทันทีว่าเป็นดนตรีที่มาจากท้องถิ่นใด

๓) มีท่วงทำนองสั้น ๆ จดจำง่าย บทเพลงหรือดนตรีพื้นบ้านจะมีท่วงทำนองสั้น ๆ จดจำง่าย และไม่ยากต่อการจะนำไปใช้ร้องหรือบรรเลง ในการร้องหรือบรรเลงแต่ละครั้งอาจมีการเพิ่มหรือลดทำนองก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถและไหวพริบปฏิภาณของผู้ร้องหรือบรรเลงที่อาจประดิษฐ์คิดค้นลีลาทำนองให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นตนเอง

วงสะล้อซอซึง ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

วงโปงลาง ดนตรีพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วงกลองยาว ดนตรีพื้นบ้านภาคกลาง

วงสืลระ ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้
ที่มา ลักษณะไทย เล่ม ๓, ๒๕๔๑ น. ๒๘๔

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนฟังเพลงไทย เพลงไทยสากล และเพลงพื้นบ้าน จำแนกองค์ประกอบดนตรีให้ครูและเพื่อน ๆ ฟัง แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๒. ปัจจัยในการสร้างสรรค์บทเพลง

๒.๑ จินตนาการในการสร้างสรรค์บทเพลง

ในการสร้างสรรค์บทเพลงหรือดนตรีไม่ว่าจะเป็นการประพันธ์เนื้อร้อง การคิดทำนองดนตรี หรือการวางกรอบโครงสร้างของบทเพลงนั้น นอกจากจะอาศัยหลักการทางดนตรีที่สมบูรณ์แล้ว จินตนาการก็เป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์และเสริมสร้างอารมณ์ทางดนตรีได้ ซึ่งจะเห็นได้จาก บทเพลงบางบทเพลงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก หรือบทเพลงบางบทเพลงไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้ฟัง แต่ที่ปฏิเสธไม่ได้เลยก็คือความสามารถในการสร้างสรรค์งานดนตรีของนักแต่งเพลงซึ่งต้องอาศัยจินตนาการ

การสร้างจินตนาการนั้นต้องอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ของชีวิตตนเองหรือบุคคลทั่วไป หรือแม้แต่การสมมุติขึ้นก็ตาม ถือว่าเป็นการพัฒนาบทเพลงหรืองานดนตรีให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่เป็นเพียงการเลียนแบบหรือการสร้างงานดนตรีในรูปแบบเดิมซ้ำไปซ้ำมา แต่จะทำให้เกิดดนตรีที่มีความหลากหลายทั้งรูปแบบและอารมณ์ความรู้สึกได้เป็นอย่างดี

๒.๒ การถ่ายทอดเรื่องราวความคิดในบทเพลง

บทเพลงแต่ละบทเพลงที่แต่งขึ้นมานั้นต้องมีการถ่ายทอดเรื่องราวความคิดต่าง ๆ ตามเจตนาอารมณ์ของผู้ประพันธ์ เพื่อสื่อไปยังผู้ฟังเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเพลงช้าหรือเพลงเร็วก็ตาม ในฐานะที่เราเป็นผู้ฟัง เราก็มักมีวิธีการเลือกฟังบทเพลงตามที่ต้องการและสนใจ เช่น

- เพลงเพื่อชีวิต จะสะท้อนความคิดในด้านการดำเนินชีวิตของบุคคลทั่วไปหรือบุคคลเฉพาะกลุ่ม
- เพลงร่วมสมัยต่าง ๆ จะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของคนที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มคนวัยทำงาน
- เพลงสำหรับเด็ก ๆ จะแต่งออกมาให้เหมาะสมกับเด็ก โดยมีเนื้อหาแบบเด็ก ๆ

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนฝึกสร้างสรรค์บทเพลงตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง นำมาร้องให้ครู และเพื่อน ๆ ฟัง แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๓. การบรรยายอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง

บทเพลงแต่ละบทเพลงจะมีความไพเราะที่แตกต่างกันไปตามลักษณะการสร้างสรรค์ และจินตนาการของผู้ประพันธ์ และถ่ายทอดสู่ผู้ฟังด้วยวงดนตรีประเภทต่าง ๆ

ความไพเราะเป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นในความรู้สึกของคนเราหลังจากได้รับฟังเสียงดนตรีแล้ว ซึ่งจะทำให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันตามความคิดและอารมณ์ของผู้ฟังเอง ซึ่งนักดนตรีมีหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ เป็นผู้สื่อความหมายของบทเพลงจากผู้ประพันธ์เพลงสู่ผู้ฟัง

ดังนั้นนักดนตรีจึงต้องมีการฝึกซ้อมและการตีความเพลง (Interpretation) เพื่อให้ได้อารมณ์ความรู้สึกของบทเพลงตามที่ผู้ประพันธ์เพลงต้องการ

● การแสดงอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง (Expression)

เป็นการสื่อความหมายของบทเพลงให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วมไปพร้อมกับผู้ขับร้องหรือผู้บรรเลง เช่น ความสนุกสนาน ความอ่อนหวาน ความร่าเริงแจ่มใส ความคึกคะนอง ความโศกเศร้า ความท้อแท้สิ้นหวัง

การสังเกตอารมณ์และความรู้สึกของบทเพลง นอกจากจะสังเกตที่เนื้อหาและความหมายของบทเพลงแล้ว สามารถสังเกตได้จากลักษณะของทำนองเพลงที่แสดงอารมณ์ต่าง ๆ ออกมา เช่น

ลักษณะของอารมณ์เพลง	ลักษณะของบทเพลง
๑. เพลงอารมณ์โศกเศร้า	ใช้คอร์ดดนตรีทางบันไดเสียงไมเนอร์เพื่อให้ความรู้สึกที่หม่นหมอง
๒. เพลงอารมณ์รัก	มีสำเนียงการร้องที่อ่อนหวาน มีจังหวะของดนตรีที่หลากหลาย เนื้อร้องมีการกล่าวถึงความรักที่สมหวังหรือการแอบรัก ให้ความรู้สึกสุขใจแก่ผู้ที่ได้ฟัง
๓. เพลงอารมณ์โกรธ	ดนตรีจะมีความกระชับของจังหวะ เนื้อร้องให้ความรู้สึกชิงชังหรือตัดพ้อต่อว่า
๔. เพลงอารมณ์คึกคัก สนุกสนาน	ดนตรีจะมีจังหวะที่รวดเร็ว คึกคัก นิยมใช้คอร์ดดนตรีทางบันไดเสียงเมเจอร์

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนฟังเพลงที่ชอบและสรุปลักษณะอารมณ์ของบทเพลงและความรู้สึกที่ได้จากการฟังเพลงให้ครูและเพื่อน ๆ ฟัง แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๔. อาชีพและบทบาทของดนตรี

๔.๑ อาชีพทางด้านดนตรี

๑) ผู้อำนวยการวงหรือวาทยกร (Conductor)

เป็นผู้ที่ควบคุมวงดนตรีโดยการชี้รหัสหรือสัญญาณมือ โดยถือไม้บัตอง (Baton) ที่มีมือขวาสำหรับให้จังหวะ ส่วนมือซ้ายควบคุมในด้านอื่น ๆ เช่น ให้นักดนตรีเล่นเสียงดังหรือค่อย วาทยกรจะพบในการแสดงดนตรีที่ใช้นักดนตรีจำนวนมาก เช่น วงออร์เคสตรา วงประสานเสียง ส่วนการบรรเลงดนตรีในวงดุริยางค์ของกองทัพ อาจเรียกว่า “หัวหน้าวงดุริยางค์” ผู้อำนวยการวงหรือวาทยกรที่มีชื่อเสียง เช่น บัณฑิต อึ้งรังษี ทฤษฎี ณ พัทลุง

บัณฑิต อึ้งรังษี

๒) **นักแต่งเพลง (Composer)** เป็นผู้ที่ประพันธ์ทำนองและเนื้อร้อง อาชีพ

นักแต่งเพลงมีหลายประเภท เช่น นักแต่งเพลงลูกทุ่ง นักแต่งเพลงไทยสากล นักแต่งเพลงคลาสสิก คุณสมบัติที่ดีของนักแต่งเพลง เช่น ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ มีความสามารถในการใช้สำนวนและภาษา นักแต่งเพลงที่มีชื่อเสียง เช่น ชีวิน (บอย) โกสิยพงษ์ ณรงค์วิทย์ เตชะธนะวัฒน์

ชีวิน (บอย) โกสิยพงษ์

๓) **นักดนตรี (Performer)** เป็นผู้ที่นำบทเพลงมาบรรเลงถ่ายทอดสู่ผู้ฟัง ต้องมีความ

เชี่ยวชาญในการบรรเลงโดยเฉพาะ มีความคิดสร้างสรรค์ หมั่นฝึกฝน แสวงหาความรู้อยู่เสมอ อาชีพนักดนตรีมีหลายประเภท เช่น นักดนตรีคลาสสิก นักดนตรีไทย นักดนตรีแบ็กอัพ (Back up) ซึ่งมีหน้าที่บรรเลงดนตรีให้กับศิลปิน นักร้อง นักดนตรีที่มีชื่อเสียง เช่น เคนพล อุ่นสัจจาม (โก้ มิสเตอร์แซ็กแมน) ธนิสร์ ศรีกลิ่นดี

เคนพล อุ่นสัจจาม (โก้ มิสเตอร์แซ็กแมน)

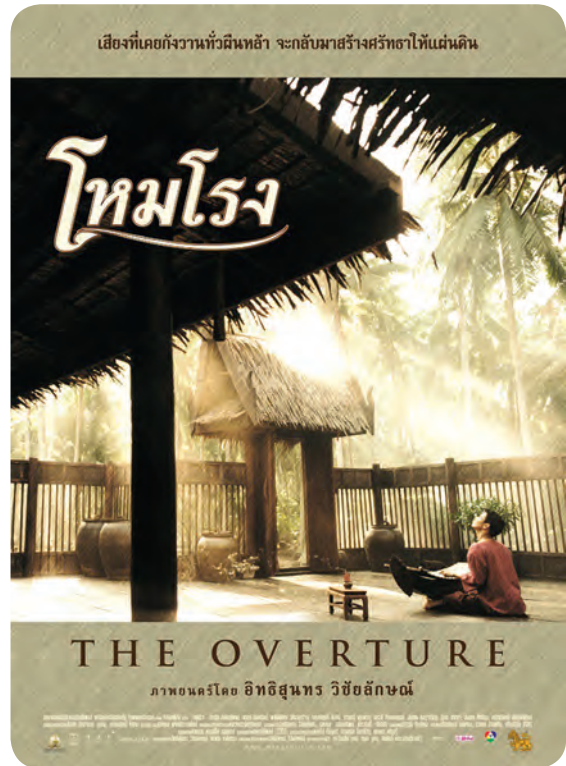
๔) อาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี มีลักษณะเป็นการผสมผสานทักษะทางดนตรี เข้ากับทักษะวิชาชีพอื่น ๆ ถือเป็นอาชีพทางดนตรีแบบประยุกต์ ได้แก่

ทักษะวิชาชีพที่ผสมกับวิชาดนตรี	อาชีพ
ดนตรีศึกษา	ครูดนตรีในสถาบันการศึกษา นักดนตรีวิทยา นักวิชาการด้านดนตรี
ธุรกิจ/นักลงทุน	ธุรกิจโรงเรียนสอนดนตรี ธุรกิจค่ายเพลง ธุรกิจร้านจำหน่ายเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ดนตรี ธุรกิจห้องบันทึกเสียง
สถาปนิก	ออกแบบห้องบันทึกเสียง ออกแบบห้องเรียนดนตรี
งานฝีมือ/วิศวกร	ผลิตเครื่องดนตรี ซ่อมเครื่องดนตรี
ผู้กำกับ	ผลิต ควบคุม และกำกับการถ่ายภาพยนตร์หรือคอนเสิร์ต
ศิลปะ	ออกแบบสื่อดิจิทัลงานดนตรี ออกแบบแสง สี เสียงในการแสดงดนตรี

๔.๒ บทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิง

ในปัจจุบันนี้ดนตรีได้มีบทบาทในด้านธุรกิจบันเทิงเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการผลิตศิลปินนักร้องใหม่ ๆ ออกมาของค่ายเพลงต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการใช้ซาวนด์ดนตรีเพื่อประกอบละคร ประกอบภาพยนตร์ หรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถพบเห็นได้ในสังคม อาจกล่าวได้ว่าไม่ว่าเราจะทำอะไรก็จะมีดนตรีเข้าไปผสมผสานอยู่ด้วยเสมอ

ภาพยนตร์เรื่อง โหมโรง
การนำเสนอดนตรีไทยในรูปแบบของภาพยนตร์
ที่มา <https://sahamongkolfilm.com/saha-movie/overture-movie-2547/>
[สว. ภูมิภาพันท์ ๒๕๖๗]

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนเกี่ยวกับความสำคัญของอาชีพทางด้านดนตรีต่อสังคม แล้วนำไปเผยแพร่ความรู้ให้ผู้สนใจฟัง

รายการอ้างอิง

- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (บ.ก.). (๒๕๔๑). *ลักษณะไทย : เล่ม ๓. ศิลปะการแสดง*. ไทยวัฒนาพานิช.
- เฉลิมศักดิ์ พิฤศศิริ. (๒๕๔๒). *สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย (พิมพ์ครั้งที่ ๒)*. โอเดียนสโตร์.
- ณรุทธิ์ สุทธจิตต์. (๒๕๕๔). *สังคีตนิยม ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก (พิมพ์ครั้งที่ ๑๐)*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๘). *ศัพท์ดนตรีสากล*. ราชบัณฑิตยสถาน.
- สหมงคลฟิล์ม อินเตอร์เนชั่นแนล. (ม.ป.ป.). *โหมโรง (The Overture)*. sahamongkolfilm.com/saha-movie/overture-movie-2547/
- Brown, J. (1972). *A Handbook of Musical Knowledge Part I : Rudiments of Music*. Trinity College of Music.
- Lee, W. (1966). *Music Theory Dictionary* (5nd ed.). Charles Hansen Educational Music & Book.

๐๐๐๐ บทสรุป

ดนตรีกับการสร้างสรรค์

๑. องค์ประกอบของดนตรีจากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ

๑.๑ องค์ประกอบของดนตรีไทย

- ประกอบด้วย เสียง จังหวะ ทำนองเพลง เสียงประสาน พื้นผิวของดนตรี สีสันเสียง และรูปแบบของเพลงหรือคีตลักษณ์

๑.๒ องค์ประกอบของดนตรีสากล

- ประกอบด้วย เสียง (Tone) จังหวะ (Rhythm) ทำนองเพลง (Melody) เสียงประสาน (Harmony) พื้นผิวของดนตรี (Texture) สีสันเสียง (Tone Color) และรูปแบบของเพลงหรือคีตลักษณ์ (Musical Form)

๑.๓ องค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้าน

- มีรูปแบบของเพลงที่ไม่ซับซ้อน แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และมีท่วงทำนองสั้น ๆ จดจำง่าย

๒. ปัจจัยในการสร้างสรรค์บทเพลง

๒.๑ จินตนาการในการสร้างสรรค์บทเพลง

- การสร้างสรรค์งานดนตรีของนักแต่งเพลงต้องอาศัยจินตนาการเพื่อพัฒนาดนตรีให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อทำให้เกิดดนตรีที่มีความหลากหลายทั้งรูปแบบและอารมณ์ความรู้สึก

๒.๒ การถ่ายทอดเรื่องราวความคิดในบทเพลง

- บทเพลงที่แต่งขึ้นมานั้นต้องมีการถ่ายทอดเรื่องราวความคิดต่าง ๆ ตามเจตนาอารมณ์ของผู้ประพันธ์ เพื่อสื่อไปยังผู้ฟัง ไม่ว่าจะเป็นเพลงช้าหรือเพลงเร็วก็ตาม

๓. การบรรยายอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง

● การแสดงอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง (Expression)

- เป็นการสื่อความหมายของบทเพลงให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วมไปพร้อมกับผู้ขับร้องหรือผู้บรรเลง เช่น ความสนุกสนาน ความอ่อนหวาน ความร่าเริงแจ่มใส ความตึงเครียด ความโศกเศร้า ความท้อแท้สิ้นหวัง

๔. อาชีพและบทบาทของดนตรี

๔.๑ อาชีพทางด้านดนตรี

- ผู้อำนวยเพลงหรือวาทยกร (Conductor) นักแต่งเพลง (Composer) นักดนตรี (Performer) และอาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี

๔.๒ บทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิง

- ในปัจจุบันดนตรีมีบทบาทในด้านธุรกิจบันเทิงเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการผลิตศิลปินนักร้องใหม่ ๆ ออกมาของค่ายเพลงต่าง ๆ การใช้ชาวนัดดนตรีเพื่อประกอบละคร ประกอบภาพยนตร์ หรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

๑. นักเรียนศึกษาค้นคว้ารูปแบบบทเพลงหรือดนตรีจากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบหาความแตกต่างในการเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบของดนตรี แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๒. นักเรียนฝึกแต่งเพลงหรือสร้างสรรค์เพลง โดยใส่ความรู้สึกนึกคิดตามจินตนาการเป็นเนื้อเพลงนำไปร้องให้ผู้อื่นฟัง แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๓. นักเรียนเลือกฟังเพลงหลาย ๆ เพลง เขียนบรรยายอารมณ์ของบทเพลงและบรรยายความรู้สึกของตนเองที่มีต่อบทเพลงหลังจากที่ฟังจบ แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

๔. นักเรียนร่วมกันสำรวจและรวบรวมชื่ออาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีที่รู้จักเพิ่มเติม แล้วอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

โครงการ

นักเรียนเลือกปฏิบัติโครงการต่อไปนี้ตามความสนใจ หรือคิดโครงการขึ้นเองโดยขอคำแนะนำจากครู แล้วปฏิบัติตามขั้นตอนการทำโครงการ

๑. โครงการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบของดนตรีไทย ดนตรีสากล และดนตรีพื้นบ้าน

๒. โครงการสำรวจและรวบรวมอาชีพที่เกี่ยวข้องกับดนตรี

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

นักเรียนสามารถนำความรู้จากหน่วยการเรียนรู้นี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ใช้ในการบรรยายอารมณ์ของบทเพลงและความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงที่ฟังได้ถูกต้อง ใช้ในการระบุงานอาชีพที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและบทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิงได้ถูกต้อง

คำถามทบทวน

๑. องค์ประกอบของดนตรีไทย องค์ประกอบของดนตรีสากล และองค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้านมีอะไรบ้าง

๒. นักเรียนมีหลักการปฏิบัติในการสร้างสรรค์บทเพลงที่ตนเองสนใจอย่างไรบ้าง

๓. นักเรียนยกตัวอย่าง ๑ บทเพลง แล้วเขียนบอกลักษณะของการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกในบทเพลงนั้นว่าเป็นอย่างไร

๔. อาชีพที่เกี่ยวข้องกับดนตรีที่นักเรียนรู้จักมีอะไรบ้าง

๕. บทบาทของดนตรีในด้านธุรกิจบันเทิงมีลักษณะเป็นอย่างไร อธิบายตามความเข้าใจ